

TEKSTİL VE HAZIR GİYİM SEKTÖRÜNDE 01 OCAK 2005 TARİHİNDEN İTİBAREN UYGULANMAYA BAŞLAYAN KORUNMA ÖNLEMLERİ VE TÜRKİYE (Bölüm 1)

THE PROTECTIVE MEASURES THAT STARTED BEING APPLIED IN TEXTILE AND APPAREL SECTOR IN 01 JANUARY 2005 AND TURKEY (Part 1)

Doç. Dr. Turan ATILGAN
Ege Ü. Tekstil Mühendisliği. Bölümü

Öğr. Gör. Arzu ŞEN
Ege Ü. Bayındır Meslek Yüksekokulu

ÖZET

1.1.1995 tarihinde GATT anlaşmasının yerini alan Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) tüm alanlarda olduğu gibi tekstil ve hazır giyimde de dünyada liberal ekonomi politikalarının uygulamalarını arttırmak ve daha küresel bir dünya için belirli bir takvim hazırlanmıştır. GATT kapsamında bulunan MFA da yerini, 1 Ocak 1995’de “Tekstil ve Hazır Giyim Anlaşması”na (ATC) bırakmıştır. DTÖ’nün kurucu üyeleri arasında yer alan Türkiye de, iç onay prosedürünün tamamlanmasının ardından 26 Mart 1995 tarihinde DTÖ üyesi olmuş ve 1.1.1995’den itibaren de DTÖ’nün yükümlülükleri geçerli sayılmıştır. Bu kapsamda 1.1.2005 yılından itibaren tekstil ve hazır giyim sektöründe tüm kotalar sıfırlanmıştır. Ancak bu karar Türkiye’nin de içerisinde yer aldığı bazı ülkelerin ciddi iç ve dış Pazar kayıpları ve cari açıklarla karşılaşmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda DTÖ 2008 yılına kadar ülkelerle iç pazarlarını koruyucu geçici koruma önlemleri alabilmelerine olanak sağlamıştır. Türkiye’de bu konuda bazı ülkelere karşı koruma önlemleri başlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Tekstil ve hazır giyim anlaşması, koruma önlemleri, tekstil kotaları, iç ve dış pazarlar.

ABSTRACT

The World Trade Organization (WTO) that replaced the GATT agreement in 01 January 1995 has made a particular schedule for a more global world and to increase the applications of liberal economy politics in textile and apparel worldwide, as well as in all domains. MFA which was in the scope of GATT has left its place to “Agreement of Textile and Apparel” (ATC) in 01 January 1995. Turkey which was among the charter members of WTO, has become a member of WTO in 26 March 1995 upon completion of internal approval procedures and WTO’s liabilities which were effective as of 01 January 1995 were considered valid. Consequently, all quotations within textile and apparel zeroized as of 01 January 2005. But, this decision has caused certain countries such as Turkey to experience serious losses in internal and external markets and to run into currency deficits. As a result, WTO has allowed countries to take temporary protective measures in their internal markets until 2008. Thus, Turkey has initiated protective measures against certain countries in this regard.

Key Words: Agreement of textile and apparel, protective measures, textile quotations, internal and external markets

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünyada barışı sürekli kılmak amacıyla, uluslararası ekonomik işbirliği yapılmasının gerekli olduğu genel kabul görmüştür. Bu çerçevede; ülkelerin kalkınma çabalarına yardımcı olmak, uluslararası likidite ve mali güven gibi ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla yeni kurumların oluşturulması yoluna gidilmiştir. Uluslararası ticareti serbestleştirip işbirliği kurmak amacıyla, 50 kadar ülkenin temsilcisi tarafından “Uluslararası Ticaret Örgütü” (ITO) adı verilen bir uluslararası örgütün kurulması amaçlanmıştır. Bu örgütün kuruluş çalışmaları devam ederken, belirli mallar üzerinde tarife indirimlerinde bulunmak ve ITO’nun ülkelerce onay-

lanmasına kadar geçecek sürede bu indirimleri uygulamaya koymak amacıyla, 23 ülke tarafından Ekim 1947’de Cenevre’de geçici olarak nitelendirilen Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) imzalanmıştır.

1974’de GATT çerçevesinde, daha kapsamlı olan “Çok Elyafıllar Anlaşması” (MFA) yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşma, yaklaşık 20 yıl -1994’de son bulana kadar- uluslararası hazır giyim ticaretinin iskeletini oluşturmuştur. Temel amacı, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin tekstil ve hazır giyim endüstrilerinin eşzamanlı bir şekilde ilerlemesini sağlamak olan MFA, aynı zamanda serbest ticareti de teşvik etmiştir.

GATT, ITO’nun kurulamaması nedeniyle 1948-1994 yılları arasında uygulanmış ve dünya ticaretinde genel kabul gören bir çerçeve oluşturmuştur. Uluslararası ticaretin serbestleştirilmesini ve düzenli işleyişini amaçlayan bir anlaşma niteliğindeki GATT, 1.1.1995 tarihi itibarıyla kurumsal bir yapıya kavuşturularak, Dünya Ticaret Örgütü’ne (DTÖ) dönüştürülmüştür. GATT kapsamında bulunan MFA da yerini, 1 Ocak 1995’de “Tekstil ve Hazır Giyim Anlaşması”na (ATC) bırakmıştır. DTÖ’nün kurucu üyeleri arasında yer alan Türkiye de, iç onay prosedürünün tamamlanmasının ardından 26 Mart 1995 tarihinde DTÖ üyesi olmuş ve 1.1.1995’den itibaren de yükümlülükleri geçerli sayılmıştır.

Tekstil ve Hazır Giyim Anlaşmasında (ATC), 10 yıllık bir periyodun sonunda dört aşamadan oluşan bir çalışma ile kotaların tamamen ortadan kalkması amaçlanmıştır (Tablo 1). Her aşamada, o ülkenin 1990'da (taban değer) gerçekleştirdiği tekstil ve hazır giyim ithalatı için belirlenen minimum yüzde kadar ürün miktarının kota kapsamı dışında tutulmasına karar verilmiş ve bu dört aşamanın her birinde iplik, kumaş ve konfeksiyon kategorilerinin mutlaka bulunması şartı öngörülmüştür. MFA'da olduğu gibi, ATC'nin de en önemli amaçları arasında, ileride kotaların kaldırılmasında ortaya çıkacak etkilerin azaltılması yer almıştır. Ayrıca ATC, tüm taraflara bazı yükümlülükler getirmiştir. Başka bir deyişle, bu anlaşma sadece, 10 yıl içinde kotaların kalkmasını değil aynı zamanda taraf olan ülkelerin de tarifelerini indirmelerini, tarife dışı engelleri kaldırmalarını, DTÖ ve diğer uluslararası kuruluşlar tarafından konulan kurallara uymalarını da öngörmüştür.

Tablo 1. Kotaların Kaldırma Aşamaları

	Başlama tarihi	Kota Dışı	Kota Dışı Toplamı
1. Aşama	1/1/95	% 16	% 16
2. Aşama	1/1/98	% 17	% 33
3. Aşama	1/1/02	% 18	% 51
4. Aşama	1/1/05	Kotalar kalkıyor	% 100

Kotaların kaldırılmasına karar verildiği dönemde bu durum; Türkiye, Meksika, Fas, Pakistan, Brezilya gibi tekstil ürünleri sektöründe uzmanlaşmaya çalışan birçok ülkede büyük bir kazanç olarak görülmüştür. Bu durumu "fakirlikten kurtuluş reçetesi" olarak gören birçok ülke, bu alandaki yatırımlarını hızlandırmıştır. Ancak gelişmekte olan ülkelerin 'iple' çıktıkları 2005 yılı, 2001 yılından itibaren kabusa dönüşmüştür. Çünkü bu tarihte, anlaşma yıllarında hayal bile edilmeyen bir gelişme ile Çin, Dünya Ticaret Örgütü'ne katılmıştır. Böylece Çin diğer üyelerle aynı haklara sahip olarak, tekstil ticaretinin serbestleşmesinden de en fazla yararlanacak ülke konumuna gelmiştir.

Çin, 2001 yılında DTÖ'ye kabul edilmesinin ardından, liberalize edilen kategorilerde uluslararası piyasalarda, akıl dışı fiyatlarla inanılmaz düzeylerde artışlar sağlamıştır. Bugün için gelinen noktada Çin, dünya tekstil ve hazır giyim piyasalarını tamamıyla ele geçirme yönünde bir politika izlemektedir (www.itkib.org.tr/hedef/200502-subat/makalea1.htm).

Bu gelişmeler nedeniyle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bir takım tedbirler almaları gerekmektedir. Bu çalışmada tekstil ve hazır giyim sektöründe 01 Ocak 2005 tarihinde kotaların tamamen kalkmasından itibaren Türkiye'de ve dünyada uygulanmaya başlayan korunma önlemleri anlatılmaktadır.

2. KORUNMA ÖNLEMLERİNİN ALINMA NEDENLERİ

Dünya genelinde yaşanan ekonomik büyüme beraberinde tekstil ürünlerine olan ihtiyacı da artıracığından tekstil sektörünün önünde rekabetin son derece ağır olacağı yeni ufuklar açılmaktadır. Ekonomi teorisinde ideal durum olarak sunulan serbest ticaret, gerçek hayatta zaman zaman arzu edilir olmaktan uzak olmaktadır. DTÖ'nün Tekstil ve Hazır Giyim Anlaşması (ATC)'na göre, tekstil ithalatına DTÖ üyeleri arasında karşılıklı olarak miktar kısıtlaması getiren düzenlemeler 1 Ocak 2005 tarihinde kaldırılmıştır. Ancak gelişmekte olan ülkelerin 'iple' çıktıkları 2005 yılı, 2001 yılından itibaren Çin'in DTÖ'ye katılması nedeniyle kabusa dönüşmüştür.

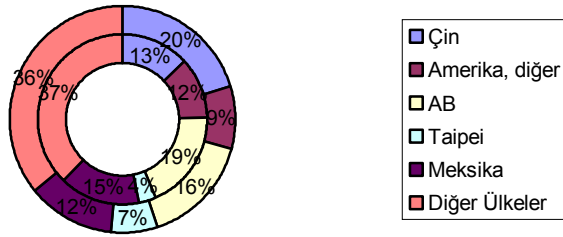
Tekstil ve hazır giyim sektörü, dünya ticareti içerisinde önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Global ölçekte toplam ihracatın % 6'sını temsil eden sektörde büyük pay emek yoğun olan hazır giyim sektörüne ait bulunmaktadır. Son kırk yılda dünya tekstil ve hazır giyim ticareti 60 katın üzerinde bir artış göstermiştir. Ancak artan rekabet ve 1990'ların ortalarından itibaren sürekli düşen fiyatlar sektör gelirlerindeki artışı sınırlamaktadır. Ucuz işgücünün bol olduğu gelişmekte olan ülkeler, dünya giyim ihracatının % 70'ine sahipken tekstil sektöründeki payları % 50 civarında

bulunmaktadır. Dünyada tekstil ve hazır giyim ithalatının yaklaşık yarısı (365 milyar Dolar), ABD(%25) ve AB (%22) tarafından talep edilmektedir. Bu nedenle tekstil ve hazır giyim kotalarının kaldırılması, bu pazarlarda, gelişmekte olan ülkeler arasında bir rekabetin oluşmasına neden olmaktadır. AB pazarında en büyük pay, Avrupa ve Akdeniz ülkelerinde bulunurken, ABD pazarının hakimi Latin Amerika ülkeleri olarak görülmektedir. Doğal olarak, Çin'in bu pazarlara fiyat kırarak girişi bu ülkeleri olumsuz olarak etkilemektedir (www.isyatirim.com.tr/Rapor_Files/Odak/20050307.pdf).

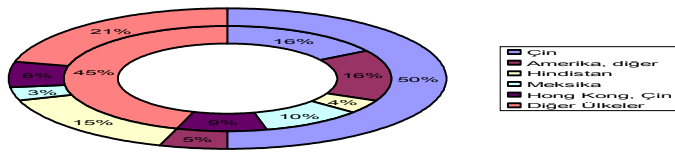
ATC anlaşmasının yürürlüğe girdiği 1994'ten bu yana sektörde bir geçiş süreci yaşanmaktadır. Sektör 1994-2001 arası dünyada yüzde 12.9 büyürken, Asya'da yüzde 13 büyümüş, yani at başı bir gelişim trendi göstermiştir. Bu dönemde Çin tekstilde yüzde 42.4, hazır giyimde ise yüzde 54.4 büyümüş ve sektörün en büyüğü olmuştur. Türkiye de bu dönemde büyük atılım gerçekleştirmiş; tekstilde yüzde 76.9, hazır giyimde ise yüzde 52.9 büyümüştür.

Çin 1 Ocak 2002 tarihi itibarı ile Dünya Ticaret Örgütü üyesi statüsünü kazanmıştır. Kotalardaki iyileştirmeler nedeni ile Çin'in 192 olan kotaya tabi ürün sayısı 109'a inmiştir. Bu gelişmeler sonucunda Çin, 2002 yılında yüzde 8'lik bir büyüme gerçekleştirerek, 55 milyar dolarlık ihracatı ile dünyanın en büyük tekstil ihracatçısı haline gelmiştir. Çin, ulaştığı bu büyüklükle, hem Türkiye için, hem de tekstilde söz sahibi olan veya olmak isteyen tüm ülkeler için gerçek bir tehlikeye dönüşmüştür (www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=906&id=53). Bu nedenle 2005 sonrası dünya tekstil sektörünü bekleyen olası gelişmeler üzerine çeşitli analizler yapılmıştır. Yakın gelecek öngörülerine göre, tekstil ve hazır giyim ekonomisinin büyüklük ve hızına dayalı olarak gerçekleştirilen bu analizler, "bir numaralı süper güç" olma yolunda ilerleyen Çin'in; üretim gücü, uluslararası piyasa hâkimiyeti, sermaye akımları

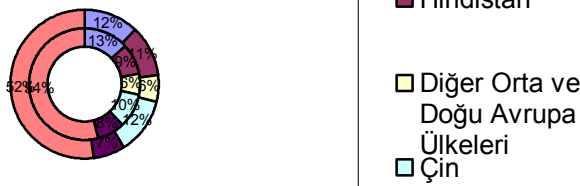
Şekil 1: ABD Tekstil Pazarında Kotaların Kalkmasından Önce ve Sonra Pazar Payları

Şekil 2: ABD Hazır Giyim Pazarında Kotaların Kalkmasından Önce ve Sonra Pazar Payları

Şekil 3: AB Tekstil Pazarında Kotaların Kalkmasından Önce ve Sonra Pazar Payları

Şekil 4: AB Hazır Giyim Pazarında Kotaların Kalkmasından Önce ve Sonra Pazar Payları

Tablo 2. Kotaların Kaldırıldığı Ürünlerde AB'ye Yapılan İthalat

AB'nin toplam T&G İthalatındaki payı, %	2001	2002	2003
Çin	23,70 %	35,90 %	43,70 %
Çin Hariç Doğu Asya	18,90 %	11,50 %	8,50 %
Türkiye	10,1 %	9,70 %	9,00 %
Hindistan	6,40 %	5,60 %	5,30 %
Romanya	3,70 %	3,90 %	4,10 %

Kaynak: AB Komisyonu

gibi birçok konuda, birçok ülkenin başına dert olmaya başladığını göstermektedir.

(www.milliyet.com.tr/2005/01/15/business/- 31k)

Dünya Ticaret Örgütü'nün yaptığı istatistiksel çalışmalara göre, küresel tekstil ve giyim sektörünün görünümü önümüzdeki yıllarda belirgin olarak değişecektir. DTÖ'ye göre ucuz Çin tekstili ABD tekstil pazarında ithalatın payını yüzde 33.8'den yüzde 45'e çıkaracaktır. ABD pazarında, NAFTA'nın uygulanması nedeni ile 1994-2001 tarihleri arasında hazır giyim ihracatını yüzde 400 artırarak Amerika'nın bir numaralı tedarikçisi konumuna gelen Meksika, 2001'den sonra pazar payını Çin'e kaptırmıştır. ABD pazarında, Meksika gibi diğer Amerika kıtası ülkelerinin de büyük kayba uğrayacakları tahmin edilmektedir. DTÖ'nün öngörülerine göre ABD pazarında kotaların kaldırılmasından önce ve sonraki Tekstil Pazar paylarının Şekil 1'deki gibi, hazır giyim Pazar paylarının ise Şekil 2'deki gibi gerçekleşmesi beklenmektedir (www.isyatirim.com.tr/Rapor_Files/Odak/20050307.pdf). Ayrıca halen ABD pazarının yüzde 2-3'ünü kontrol eden Türkiye'nin de bu pazarda ilerlemesinin çok ciddi bir Çin engeli ile karşı karşıya kalacağı açıkça görülmektedir.

Türk tekstilcileri için asıl önemli olan pazar Avrupa Birliği pazarı olarak değerlendirilmektedir. Bu durumu değerlendirebilmek için yakın geçmişin göz önüne alınmasının yararlı olduğu düşünülmektedir. Tablo 2'de kotaların kaldırıldığı ürünlerde AB'ye yapılan ithalat oranları görülmektedir. Bu verilere göre Türkiye'nin Pazar payı ilk bakışta sınırlı gözükmemektedir. Ancak kotaların kalktığı ürünler toplam AB, tekstil ve hazır giyim ithalatının %20'sini oluştururken, bu ürünler Çin'in AB'ye tekstil ve hazır giyim ihracatının da sadece %12'sini oluşturmaktadır. Sınırlı miktarda olmalarına rağmen bu ürünlerde Çin'in Pazar payının kısa sürede hızla arttığı görülmektedir.

DTÖ'nün öngörülerine göre hazırlanan şekil 3'de, AB tekstil ve şekil 4'de AB hazır giyim pazarlarında kotaların kal-

Tablo 3. AB'nin Çin'den İthalatı

Kategori	Birim	Oc.-Şub/2004	Oc.-Şub/2005	Değişim (%)
Pamuk Kumaş	Kg	5.886.600	12.410.369	107.34
Örme Tişört	Parça	38.780.589	173.643.059	347.76
Kazak	Parça	8.064.073	72.794.469	802.70.53
Pantolon	Parça	13.06.693	122.436.581	799.83
Giysi	Parça	1.531.762	11.196.120	630.93

Kaynak: Eurostat 2005

Tablo 4. Ocak 2004 – Ocak 2005 İhracat Kayıt Rakamlarının Karşılaştırılması

İHRACAT KAYIT RAKAMLARI (Ocak 1000\$)			
Sektörler	2004	2005	(04/05)
Tekstil ve Ham	365,015	342,228	-6,2
Deri ve Deri Mam.	60,967	47,511	-22,1
Halı	43,068	40,710	-5,5
Hazır giyim ve Konf.	1,211,193	1,089,102	-10,1

Tablo 5. Türkiye'nin 2004-2005 Ocak Ayları İhracat Rakamları Karşılaştırması

		Almanya	İngiltere	ABD	İtalya	Rusya
HAZIRGIYIM	2004 OCAK 1000\$	278.345	134.068	76.781	39.869	8.589
	2005 OCAK 1000\$	232.125	118.979	74.55	41.829	8.22
	%	-16.6100	-11.2500	-2.9100	4.9200	4.3000
TEKSTİL VE HAMMADELERİ	2004 OCAK 1000\$	14.846	18.154	7.709	9.55	16.434
	2005 OCAK 1000\$	15.375	17.074	6.242	8.416	15.361
	%	3.56	-5.9500	-	-	-6.5300
DERİ	2004 OCAK 1000\$	8.39	1.521	1.594	1.027	9.822
	2005 OCAK 1000\$	5.702	1.23	2.633	788	5.914
	%	-32.0800	-19.1300	65.1800	23.2700	39.7900

dırılmasından önce ve sonra Pazar paylarının karşılaştırılması yer almaktadır

(www.isyatirim.com.tr/Rapor_Files/Odak/20050307.pdf).

Kotaların kalktığı 2005 yılı Ocak-Şubat ayları itibariyle bu eğilimin tüm ürünlerde kendini gösterdiği tablo 3 verilerinden anlaşılmaktadır

(www.tekstilveren.org.tr/dergi/2005/subat/guncel3.html). Ayrıca Türkiye'nin tekstil ve hazır giyim ihracatının da 2005 yılında 2,3 milyar dolar, 2006 yılında 1,3 milyar dolar, 2007 yılında 0,5 milyar dolar ve sonunda iç pazarın da en geç dış rekabete açılacağı 2008 yılında 0,9 milyar dolar daralacağı düşünülmektedir.

2002 yılında Çin'in DTÖ' ye üye olmasının ardından hazırlanan senaryolar da tahmin edildiği gibi 2005 yılında kotaların kalkmasıyla açığa çıkan kontrolsüz ticaretin yarattığı yıkıcı dalgalar 2005 yılının daha ilk ayında karaya ulaşmış gibi görünmektedir. Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM)'nin açıkladığı ihracat kayıt rakamlarına göre Türkiye'nin en büyük ihracatçı sektörü olan hazır giyim, geçen senenin Ocak ayına kıyasla yüzde 10,1'lik bir kayıp yaşamıştır. Tekstil sektöründe de benzer bir gerileme oluşmuştur. Geçen yılın her ayında ihracatını artıran, seneyi ise yüzde 25 gibi önemli bir artışla kapatan tekstil sektörü 2005 yılının ilk ayına yüzde 6.2'lik bir kayıpla girmiştir. Bu durumun gerçekleşeceğini öngören tekstil ve hazır giyim sektörünün temsilcileri durumu sürpriz olarak değerlendirmezken, sektörün liderleri, ilk şok dalgasının senenin ortasına kadar etkisini sürdüreceğini belirtmektedir.

Geçen yıl gerçekleştirdiği 13 milyar dolar ihracat ve yüzde 14 artış oranıyla Türk dış ticaretinin yüzde 20'sini oluşturan hazır giyim sektörü, 2005 yılının ilk ayında kotasız ticaretin hızını arkasına alan Çin'e asıl pazarlarında vurulmuştur. Sektör 1.089 milyar dolar ile aylık bir milyar dolarlık psikolojik sınırın hemen üzerinde tutunmayı başarsa da kendisi için çok önemli olan Almanya, İngiltere, ABD ve Rusya gibi Pazarlarda gerileme yaşamıştır. İTKİB ihracat kayıt rakamlarına göre AB 15'ler içinde yüzde 9.5 oranında gerileme yaşayan sektör, en büyük pazarı olan Almanya'da yüzde 16.6, en önemli ikinci pazarı olan İngiltere'de yüzde 11.2 ile ağır yara almıştır. Geçmişte kotaların varlığından dolayı ABD'ye ihracatını geliştirmekte sıkıntı yaşayan hazır giyim, kotaların kalktığı ilk ayda ABD pazarında yüzde 2.9'luk bir gerileme yaşamıştır.

Hazır giyim 2005'in ilk ayında karşı karşıya kaldığı ihracat düşüşünün dikkat çekici diğer bir noktası ise kaybın tüm ülke gruplarında yaşanması olarak görülmektedir. Örneğin Türkiye'nin hazır giyimdeki önemli rakiplerinden olan

Doğu Avrupa bölgesinde düşüş yüzde 20 düzeyinde gerçekleşirken düşüş eğilimi bölgenin tüm ülkelerinde gözlenmiştir. Benzer bir durum Kuzey Afrika'da da yaşanmıştır. Yüzde 25'i bulan bir gerileme yaşayan bölgede, hazır giyim ihracatının artış gösterdiği tek ülke Mısır olmuştur. Yakın coğrafyada ve komşu ülkelerde ise durum genelinden farklı olmamıştır. Bölgenin en önemli pazarı durumundaki İsrail'de sektörün yaşadığı kayıp yüzde 35'i bulmuştur. Bununla birlikte Irak bir süredir gösterdiği hızlı artışı yüzde 117 ile sürdürmüştür.

Tekstil sektörü de en az hazır giyim kadar kritik bir ay geçirmiştir. TİM rakamlarına göre Türkiye geneli ihracatı yüzde 6.2 gerileyen tekstil sektörü İTKİB kayıt rakamlarına göre yüzde 8.3 oranında bir kayıp yaşamıştır. Teks-tilde de kayıp bütün ülke gruplarında gözlenmiştir. İTKİB ihracat kayıt rakamlarına göre özellikle AB 15'lerde ortalama 9.7'lik bir gerileme yaşayan sektör, yüklü miktarda mal sattığı İtalya'da yüzde 6, İngiltere'de yüzde 11, Almanya'da ise yüzde 15 düzeyinde bir kayıp yaşamıştır. Hazır giyimde gösterdikleri çıkış trendiyle Türk tekstil sektörünün öncelikli pazarları arasında giren Doğu Avrupa ve Kuzey Afrika'da da benzer düşüşler yaşanmıştır. Çek Cumhuriyeti hariç bölgenin tüm ülkelerinde ihracat kaybı yaşayan Türk tekstil sektörü, Doğu Avrupa'da ortalama yüzde 10 düzeyinde kayıp yaşamıştır. Kuzey Afrika'da da görece bir düşüş yaşansa da sektörün Tunus'a sağladığı yüksek ihracat artışı (yüzde 107) bölgenin ortalama değerini artırdı tutmayı başarmıştır (www.itkib.org.tr/hedef/200502_subat/gundemtekstil3.htm)

ABD'nin Çin'den yaptığı ithalat, 2005'in ilk üç ayında oran olarak yüzde 63 artmıştır. Bazı ürün kategorilerindeki artışlar ise yüzde bine, hatta iki bine ulaşmıştır. Örneğin, en önemli kategorilerden birisi olan ve Türkiye'yi de çok yakından ilgilendiren pantolonda yüzde 1521, bluz ve tişörtte yüzde 1258 oranında patlama yaşanmıştır. İç gi-

yimdeki artışta yüzde 308 olarak gerçekleşmiştir (www.pasiad.org.tr). Çin, kotaların kalktığı Ocak ayında Avrupa ülkelerine yaptığı ihracatını da bir ayda 2'ye hatta bazı ürünlerde 5'e katlamıştır. Ocak ayında Çin'in AB ülkelere yaptığı pantolon ihracatı yüzde 530, kazak ihracatı yüzde 448, çorap ihracatı yüzde 242, bluz ihracatı ise yüzde 275 artış göstermiştir. 2004 yılında yüzde 28 artışla toplam 78.8 milyar dolarlık tekstil ve hazır giyim ihracatı yapan Çin'in, ocak ayı rakamları dikkate alındığında bu yıl sonunda yapacağı ihracatın büyük bir "patlama" düzeyinde olacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca Çin kaynakları da, ABD ve AB pazarına yapılan ihracatın yüzde 50 dolayında arttığını göstermektedir (www.tekstilisveren.org.tr/dergi/2005/subat.htm)

Çin faktörünün, yeni dönemde Türkiye'nin gelişen pazarları içinde yer alan Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT)'nda, özellikle de Rusya'da da karşımıza çıkacağı tahmin edilmektedir. Rusya pazarında Çin, yalnızca ucuzluk avantajını değil, bu ülke ile siyasal yakınlaşmasının meyvelerini de toplamaktadır.

Daha küçük çapta olsa da Hindistan'ın da Çin gibi bir gelişme göstereceği görülmektedir. DTÖ senaryosuna göre Hindistan'ın, ABD konfeksiyon pazarında yüzde 5 olan payını kotaların kalkmasından sonra yüzde 15'e çıkaracağı düşünülmektedir. AB pazarında ise tekstilde yüzde 9 olan payını, kotaların kaldırılmasından sonra yüzde 11'e, hazır giyimde de yüzde 6 olan payı yüzde 9'a çıkaracağı tahmin edilmektedir (www.milliyet.com.tr/2005/01/15/business/ - 31k).

Ayrıca Çin mallarının Türkiye iç pazarında da ciddi sıkıntılar yarattığı ve birçok üründe pazarı ele geçirdiği görülmektedir. İç pazara ilişkin tablolar (Tablo 6) özellikle son dört yıllık dönemde, Çin fiyatlarının, ortalama ithalat fiyatların çok çok altında kaldığını ve yine bu dört yıllık dönemde pazar paylarını katladığını göstermektedir. Çin; eldiven, eşofman, erkek - çocuk iç ç-

maşırı gibi ürünlerde payını yüzde 70 - 80'lere çıkarmıştır. Bu ürünler, piyasaya fiyatının neredeyse yarısı fiyatına ithal edilmektedir (www.milliyet.com.tr/2005/01/15/business/ - 31k).

Fiyatlarda yaşanan büyük düşüş sadece Türkiye'yi değil dünyadaki bir çok üreticiyi etkilemektedir. Bu seviyelerde fiyatlarla ABD üreticisinin ya da başka ülke üreticilerinin satış yapma şansı bulunmamaktadır (www.pasiad.org.tr). Böyle bir durumun sonucunda da ABD tekstil ve hazır giyim tarihinde görül-müş en büyük iş kaybı ve fabrika kapanma dalgası gerçekleşecek ve muhtemelen Amerika Birleşik Devletleri'ndeki başlıca istihdam sektörlerinden biri olan tekstil ve hazır giyim sektörünün ortadan kalkması durumu söz konusu olacaktır. Kotaların kalktığı yıl başından itibaren bu sektörde 12 bin Amerikalının işinden olmasına neden olduğu düşünülmektedir. 2006 yılına kadar tekstil ve hazır giyim sektöründe ABD'de 1.300'ün üzerinde tekstil fabrikasının kapanacağı ve toplam iş kayıplarının 630 bine ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bununla birlikte, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki iş kayıplarının, diğer ülkelere Çin'e yönelecek tahmini 42 milyar dolarlık ihracat siparişleri sonucunda deniz aşırı ülkelerde meydana gelecek iş kayıplarının sadece küçük bir kısmını oluşturduğu düşünülmektedir. Bu durum muhtemelen, gelişmekte olan dünyanın tarihinde görülmüş en büyük kısa-vadeli servet transferlerinden birini temsil etmektedir. Meksika'dan Güney Afrika'ya, Bangladeş'ten Haiti'ye, Filipinler'den Türkiye'ye kadar çok sayıda ülke, Amerika Birleşik Devletleri pazarına yaptıkları tekstil ve hazır giyim ihracatına bağımlı olduklarından, bu ülkelerde yaşayan ve bu sektör sayesinde geçinen milyonlarca işçi de ayrı bir faktör oluşturmaktadır (www.tekstilisveren.org.tr/dergi/2003/agustos/38.html - 40k).

Ayrıca 2004 yılı içinde Avrupa Birliği'nde 165 bin kişi, Çin'in uyguladığı sosyal ve ticari dumping sonucunda işini kaybetmiştir. Bu rakamın 2005 yılı içinde 1 milyona ulaşacağı hesap edilmektedir (www.dunyagazetesi.com.tr).

Tablo 6. İç Pazar Fiyatları

	Birim fiyat (dolar)				Pazar payı (miktar - %)			
	2001	2002	2003	2004/9	2001	2002	2003	2004/9
Eldiven								
Çin'in fiyatı	0.41	0.29	0.32	0.42	51.25	82.58	89.5	88.9
Ort. ithal fiyatı	0.62	0.45	0.40	0.47				
Erkek - çocuk iç çamaşırı								
Çin'in fiyatı	2.77	2.08	3.23	6.64	15.46	48.63	71.0	64.48
Ort. ithal fiyatı	13.54	7.78	6.58	12.92				
Mont, rüzgarlık								
Çin'in fiyatı	15.34	9.35	9.94	10.92	47.1	70.73	69.7	80.56
Ort. ithal fiyatı	17.1	12.85	12.64	12.25				
Bornoza, sabahlık, pijama ve gecelik								
Çin'in fiyatı	10.87	3.37	3.5	2.21	0.03	1.82	14.2	25.08
Ort. ithal fiyatı	3.48	4.04	5.75	5.12				
Etek								
Çin'in fiyatı	9.03	7.82	7.54	10.93	5.9	2.53	3.4	19.17
Ort. ithal fiyatı	8.46	7.19	7.36	8.16				
Suni mensucat								
Çin'in fiyatı	5.86	3.73	2.6	3.24	14.48	51.27	70.4	50.32
Ort. ithal fiyatı	9.84	6.53	4.84	6.06				
Yünlü kumaş								
Çin'in fiyatı	14.22	15.95	19.54	21.21	4.8	5.28	17.4	27.5
Ort. ithal fiyatı	18.72	20.06	23.96	26.38				
Bebek giysisi								
Çin'in fiyatı	21.64	12.55	16.31	27.29	24.09	16.52	33.82	33.82
Ort. ithal fiyatı	30.28	27.04	22.55	31.31				
Yüzme kıyafetleri								
Çin'in fiyatı	5.18	4.37	4.15	5.25	42.1	49.11	47.4	61.02
Ort. ithal fiyatı	7.95	7.73	7.34	8.5				
Örme eşofman								
Çin'in fiyatı	21.97	16.3	9.53	9.22	27.38	29.64	50.8	70.28
Ort. ithal fiyatı	16.47	11.35	9.81	10.67				
Örme bayan takım elbise								
Çin'in fiyatı	7.27	4.16	7.24	6.08	0.42	7.2	28.6	38.6
Ort. ithal fiyatı	8.38	7.14	6.87	9.2				
Mesleki giyim eşyaları								
Çin'in fiyatı	14.13	42.58	33.35	17.19	1.41	2.19	5.00	24.66
Ort. ithal fiyatı	16.08	20.92	32.67	33.60				
Şal, eşarp, kaşkol, peçe, duvak								
Çin'in fiyatı	0.8	0.71	0.63	0.80	19.62	23.53	26.3	42.48
Ort. ithal fiyatı	0.72	0.68	0.62	0.97				
Kravat ve papyon								
Çin'in fiyatı	0.68	0.66	0.77	1.98	90.23	89.7	90.0	77.44
Ort. ithal fiyatı	1.16	1.09	0.88	1.71				
Dokunmamış mensucat								
Çin'in fiyatı	2.83	2.22	2.09	2.49	9.51	10.0	11.5	11.91
Ort. ithal fiyatı	3.28	3.16	3.41	3.53				
Lamine edilmiş mensucat								
Çin'in fiyatı	1.99	1.23	1.43	1.93	5.85	24.28	37.9	50.57
Ort. ithal fiyatı	4.91	4.37	4.16	5.38				

Sektör birliklerine göre, ülkemizde hazır giyim sektöründe 2.5 milyon, tekstil sektöründe 500 bin kişi istihdam etmektedir. Diğer yandan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın verilerine göre tekstil ve hazır giyim sektöründeki

toplam istihdam 625 bin kişi olarak görülmektedir. Bu veriler sektörde % 80'i bulan kayıt dışı istihdama işaret etmektedir. Ayrıca sektörün iş gücünün büyük ölçüde vasıfsız olması, emek esnekliğinin de düşük olduğuna işaret

etmektedir. Bu nedenle, sektörde iş gücü talebinde beklenen daralma, aynı zamanda sosyal bir boyut da kazanmaktadır. Türkiye'deki tekstil ve hazır giyim sektörü için girdi-çıkı modeliyle elde edilen Cobb-Douglas üretim fonk-

siyonu, tekstil ve hazır giyim sektörüne yönelik nihai talepte %12,5'lik daralma oluşacağına ve bu durumun sektörde 2005 yılı için % 8'lik bir istihdam kaybına yol açacağına işaret etmektedir. Bu da 250 bin yeni işsiz demektir. Ancak sektördeki istihdamın %80'inin kayıt dışı olduğu göz önüne alındığında, işsizlik oranına etkisi çok daha sınırlı olacaktır. Sektörde küçük ölçekli fason üretimin yaygın olduğu göz önüne alındığında, tekstil ve hazır giyim ihracatındaki gerilemenin emek piyasasındaki etkisi daha da büyüebilmektedir. Söz konusu durum, 2008 yılı itibarıyla sektörün istihdamındaki gerilemenin 800 bine kadar çıkacağını göstermektedir

(www.isyatirim.com.tr/Rapor_Files/Odak/20050307_141114_241640.pdf)

3. ÇİN'İN İHRACATININ ARTMASINDAKİ NEDENLER

Çin'in 2002 yılı başlangıcında Dünya Ticaret Örgütü'ne katılması gerçekten çok önemli bir gelişme olarak nitelenmektedir. Yakın tarihin dev ekonomisi ve bugünün en büyük tekstil ve hazır giyim sanayi olan Çin böylece kurallara dayalı uluslararası sisteme dahil edilmiş olmaktadır. Bu gelişme Çin'e bazı haklar sağlamakla beraber sorumluluklar da getirmiştir. İhracatçıları için satışlarını daha fazla genişletebilecekleri fırsatlar sunarken, ülkelerin ithalatları açısından bakıldığında ise büyük bir mücadele tehdidi oluşturmaktadır.

Arkasına aldığı ucuz emek ve usulsüz devlet sübvansiyonlarıyla dünya pazarlarında görülmemiş bir haksız rekabete sebep olan Çin, DTÖ kararıyla kaldırılan kotaların ardından dünya pazarlarında krallığını ilan etmeye hazırlanmaktadır. 2002 yılında DTÖ'ye üye olan Çin'in geçen süre içinde DTÖ'nün katılım taahhütlerini tamamen gerçekleştirmediğini gösteren kanıtlar bulunmaktadır. Gümrük işlemlerinde gecikme, yüksek referans fiyatları, ithal edilen ürünlere uygulanan masraflı ve karmaşık standartlar ve ülke içinde dağıtım problemleri gibi bir dizi tarifedışı engeller Çin'e yapılan ihracatta karşılaşılan güçlükler olarak sıralanmaktadır.

Çin'de merkezi planlı ekonomiden serbest pazar ekonomisine geçiş için yapılmakta olan reformlar çerçevesinde, ekonomik altyapı serbest pazar odaklı olarak yeniden yapılandırılmaya çalışılmaktadır. Dışa açılım reformları sonucunda çok hızlı bir gelişme sürecine giren Çin'in gelişmesinin en önemli etkenleri ülkeye gelen yabancı sermaye ve artan dış ticaret olarak gösterilebilmektedir. Dış ticaret alanında, Çin'deki işgücü (Tablo 7), enerji ve hammadde gibi faktör fiyatlarının ve istihdam vergilerinin dünya fiyatlarına oranla düşük olduğu bilinmektedir (Tablo 8)

(<http://www.tekstilisveren.org.tr/dergi/2005/subat/guncel3.html>).

Tablo 7. Hazır Giyim Üretiminde Ortalama Saatlik İşgücü Maliyeti (\$/Tüm Sosyal Giderler Dahil)

Ülke	Hazır Giyim	Tekstil
Endonezya	0.27	0.50
Madagaskar	0.33	ulaşamadı
Kenya	0.38	0.62
Hindistan	0.38	0.57
Bangladeş	0.39	0.25
Pakistan	0.41	0.34
Sri Lanka	0.48	0.40
Haiti	0.49	ulaşamadı
Çin (iç bölge)	0.68	0.41
Filipinler	0.76	ulaşamadı
Mısır	0.77	1.01
Ürdün	0.81	ulaşamadı
Çin (Kıyı bölgesi)	0.88	0.69
Tayland	0.91	1.24
Nikaragua	0.92	ulaşamadı
Kolombiya	0.98	1.82
Mauritius	1.25	1.33
G. Afrika	1.38	2.17
Malezya	1.41	1.16
Honduras	1.48	ulaşamadı
Guatemala	1.49	ulaşamadı
El Salvador	1.58	ulaşamadı
Dominik Cum.	1.65	ulaşamadı
Meksika	2.45	2.30
Kostarika	2.70	ulaşamadı
İsrail	ulaşamadı	8.17
Tayvan	ulaşamadı	7.15
Hong Kong	ulaşamadı	6.15
G.Kore	ulaşamadı	5.73
Türkiye	2.14	2.13
Peru	ulaşamadı	1.63
ABD	8.89	11.73

Birçok ülkeye çok düşük fiyatlarla girerek kısa zamanda yüzde 20 - 25 pazar payı yakalayan Çin, bu başarıyı ABD veya İtalya gibi reklam, moda ve pazarlamanın gücüyle değil ucuz işçilik, devlet tarafından karşılanan enerji, yok denecek kadar az bürokrasi ve sifıra yakın finansman maliyetiyle sağlamaktadır

(www.milliyet.com.tr/2005/01/15/business/ - 31k). Ayrıca firmaların büyük kredi avantajlarına sahip oldukları ve geri ödemediklerinde bile batırılmadıkları bilinmektedir

(www.busiad.org.tr/dergi_detay.php).

Tablo 8. Ülkelerin Enerji Maliyetleri ve İstihdam Vergilerinin Karşılaştırılması

Ülkeler	Elektrik Fiyatı (cent/Kwh)	Benzin Fiyatı (cent/Lt)	Doğalgaz Fiyatı (cent/m ³)	İstihdam Vergisi (%)
ABD	4,70	38	16	15,5
Avustralya	9,21	50	10	23,1
Hollanda	5,75	114	19	32,4
Almanya	7,90	104	17	32,6
İngiltere	5,42	116	14	29,7
Kanada	6,00	41	14	23,3
İspanya	4,11	81	17	31,0
Fransa	3,68	100	17	40,0
Belçika	4,58	98	10	39,0
Yunanistan	4,80	58	20	34,3
İtalya	9,30	106	13	35,5
Çin	3,40	30	20	-
Polonya	8,40	55	17	41,3
Türkiye	9,44	138	21	42,1

Bu faktörlerin yanı sıra yanı sıra Çin para biriminin yapay olarak değersiz tutulma çalışmaları Çin menşeli ithalatın düşük fiyatlarla seyretmesine ve bu sayede haksız bir rekabet üstünlüğü sağlamasına yol açmaktadır (www.milliyet.com.tr/2005/01/15/business/ - 31k). Ayrıca Çin para kuru manipülasyonu şeklinde gerçekleştirilen Çin ihracat teşviklerinin, devlet sübvansiyonlarının ve ihracat vergisi indirimlerinin, Çin'e tekstil ve hazır giyim ticaretinde baş edilmesi imkansız bir güç kattığı da bilinmektedir.

Dünyadaki en hızlı ekonomik büyüme rakamlarına ve devasa ticaret fazlası ve yabancı yatırım akışına rağmen, - ki her iki durum da para kurunun değerlenmesine yol açmaktadır - Çin, 1994 yılından bu yana kendi para kurunu devlet kontrolü altında 8.2 yuan/ABD Doları seviyesinde sabitlemiştir. 1994 yılında Çin Yuanı yüzde 40'tan fazla bir düzeyde devalüe etmiş ve 1997 Asya krizine temel oluşturmuştur. Düşük değerli bir para kuru durumunu sürdürmek amacıyla, Çin geçen beş yıllık süre zarfında Japonya'nın ardından ikinci en yüksek rezerv birikimini yapmış ve 330 milyar dolarlık rezerv biriktirmiştir. 2002 yılı itibarıyla, Çin Yuanı halen yüzde 40 düşük değerli tutulmaktadır. Amerikan Doları'nın, Kanada Doları ve Euro gibi rekabetçi kurlar karşısında zayıflamasından ötürü, Çin Yuanı daha da düşük değerli hale gelmiştir. Ayrıca 2002 yılının üçüncü çeyreğinde başlayan Euro'nun dolar karşısındaki de-

ğer kaybından ötürü Çin Yuanı ek bir yüzde on oranında düşük değerli hale gelmiştir. Yakın zamandaki istatistiklere göre Çin devleti, tekstil sektörünün yüzde 52'sinin, hazır giyim imalat sektörünün ise yüzde 25'inin mülkiyetini elinde tutmaktadır. Bu yolla, devlet, dünya genelinde pazar payı kazanmak amacıyla düzenli olarak tekstil sektörünü zararına çalıştırmakta ve ürünleri sübvansede etmektedir.

Doğrudan kamu mülkiyetine ek olarak, Çin, tekstil sanayiini şu anda yüzde 10 civarına oturmuş olan ihracat vergisi indirimi yoluyla teşvik etmektedir. Görünüşte KDV vergisinin indirimi uygulanmakla birlikte, Avrupa Birliği Çin'in KDV uygulamasının seçici olduğunu ve ihraç malları durumunda, KDV'nin hiçbir zaman ödenmemesine rağmen indirim yapıldığını rapor etmektedir.

Çin'in üretken işgücü, düşük ücret oranları ve büyük işgücü kaynağı gibi birçok rekabetçi avantaja sahip olma-

sının yanında, bu avantajlar gelişmekte olan dünyada hiçbir şekilde benzersiz olmayıp, büyük çaplı Asyalı ihracatçı ülkeler tarafından da paylaşılmaktadır. Gerçekte, Çin'deki ücret düzeyinin dünyadaki en düşük ücret düzeyi olmadığı, Hindistan, Vietnam ve Bangladeş'teki ücret düzeylerinin Çin'den daha düşük olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 6). Ayrıca örneğin Haiti, El Salvador ve Nikaragua gibi Batı Yarımküre'de yer alan ve minimum ücret seviyesi ve sıfır vergi imkanına sahip olan üç ayrı ülkenin de Çin'in rekabetçi gücüne sahip olmadığı bilinmektedir. Bu durumda Çin'in egemenliğini tetikleyen etkili iki avantajdan bahsedilmektedir. Bu avantajların, devlet kontrolü tarafından yapılan sübvansiyonlar ile birlikte Çin para kuru manipülasyonunun sağladığı ihracat teşviki ve Çin'in ihracat indirimi planı olduğu söylenebilmektedir
(www.tekstilisveren.org.tr/dergi/2003/agustos/38.html - 40k).

(devam edecek)

İYİ YETİŞMİŞ TEKSTİL MÜHENDİSLERİ Mİ ARIYORSUNUZ?

**İplik – Dokuma – Örme
Tekstil Terbiyesi (Boya – Basma dahil)
ve
Konfeksiyon**

ÇÖZÜM:

MERKEZİMİZ KARIYER SERVİSİNE BAŞVURMAK

Tel – Fax : 0232 – 342 27 95

DİKKAT BİR SONRAKİ SAYIDA DEVAM

4. KORUNMA ÖNLEMLERİ

Arkasına aldığı ucuz emek ve usulsüz devlet sübvansiyonlarıyla dünya pazarlarında görülmemiş bir haksız rekabete sebep olan Çin, DTÖ kararıyla kaldırılan kotaların ardından dünya pazarlarında krallığını ilan etmeye hazırlanmaktadır. 2002 yılında DTÖ'ye üye olan Çin'in geçen süre içinde DTÖ'nün katılım taahhütlerini tamamen gerçekleştirmediğini gösteren kanıtlar bulunmaktadır. Bu nedenle ülkeler Çin'e karşı bir takım korunma önlemleri alma yoluna gitmişlerdir. Eğer önemli tekstil pazarı olan ülkeler, Çin'e karşı iç pazarı koruma önlemleri alırlarsa, bu, Çin rekabetinden etkilenen Türkiye gibi ülkelerin durumunu iyileştirebilme yolunda bir adım olacaktır.

Türkiye, DTÖ, AB Komisyonu gibi uluslararası platformlarda hem hükümet hem de özel sektör temsilcileri aracılığıyla girişimlerde bulunarak, 2005 başında kotaların kalkmasını erteleme çabasına girmiş, ancak sonuç alamamıştır. Tekstilde kotaların kalkacağı 2005 yılı sonrasında Çin tehlikesine karşı birlikte hareket etme kararı alan, Türk ve ABD tekstil ve konfeksiyon sanayilerinin öncülüğünde 2004 yılı Mart ayında başlayan İstanbul Deklarasyonuna Çin ile rekabet sorunu yaşayacak 52 ülke katılmıştır. Dünya çapında siyasi destek arayan bu hareket, DTÖ'den ısrarla kotaların kaldırılmasının 2008'e ertelenmesini istemiştir. Gerekeceği kadar, Çin'in dünya pazarlarında haksız rekabete yol açtığı, kotaların kalkmasıyla diğer ülkelerin 200 milyar dolarlık pazar kaybına uğrayacağı ve 30 milyon insanın işinden olacağı gerçeğini öne sürmüştür. Ancak DTÖ, ülkelerin dış pazarlardaki kayıplarına ilişkin bir yaptırım uygulanmasına, 'tamamen gümrüksüz bir dünya' amaçlı kuruluş mantığına uymadığı gerekçesi bu talebi geri çevirmiştir. İstanbul Deklarasyonu sonucunda, kaldırılan kotaların yeniden konulması yerine, ülkelerin kendi iç pazarlarını

koruyan önlemler alınması kararlaştırılmıştır.

DTÖ, iç pazarda rekabeti bozucu unsurlar için ülkelerin önlem almasına izin vermektedir. Ülkeler bu konuda DTÖ'ye katılım anlaşmasının 242. maddesini işletmekte, damping soruşturması açarak, kota veya benzeri önlemler alabilmektedir. DTÖ'de Türkiye, 'dampingli Çin mallarına karşı, ülkelerin iç pazarlarını koruma önlemleri almasını' savunarak, 9 Ocak tarihinde yayınlamış olduğu tebliğ çerçevesinde Çin'den ithal edilecek 42 kategorideki 159 ürüne uygulanan kotaları 2007 sonuna kadar sürdürme kararı almıştır. Türkiye'nin kota uygulayacağı Çin menşeli tekstil ve konfeksiyon ürünlerine ilişkin kategorilerin bazılarını şu şekilde sıralamak mümkün olmaktadır:

- Pamuklu mensucat,
- Gömlekler, tişörtler, yuvarlak balıkçı veya "polo" yakalı hafif ince örme kazak ve süveterler fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası,
- Anoraklar, rüzgarlıklar, kolsuz ceketler, kazaklar, süveterler, hırkalar, yelekler,
- Erkekler ve erkek çocuklar için dokunmuş mensucattan kısa pantolonlar, şortlar, kadınlar ve kız çocuklar için yünden, pamuktan, sentetik ve suni liflerden dokunmuş mensucattan pantolonlar ve bol pantolonlar, pamuktan, sentetik ve suni liflerden vücudun alt kısmına giyilen astarlı spor kıyafetleri,
- Kadınlar, erkekler ve çocuklar için yünden, pamuktan, sentetik veya suni liflerden bluzlar, gömlekler ve gömlek-bluzlar,
- Pamuktan havlu cinsi bukleli mensucat; pamuktan tuvalet ve mutfak bezleri,
- Eldivenler,
- Külötlü çoraplar ve taytlar, kısa ve uzun konçlu çoraplar, sökeller.
- Yünden, pamuktan, sentetik veya suni liflerden külötlar ve slipler, kadınlar ve kız çocuklar için külötlar ve slipler.

- Yünden, pamuktan, sentetik veya suni liflerden dokunmuş mensucattan paltolar, yağmurluklar, kolsuz kısa ceketler, pelerinler.
- Erkekler ve erkek çocuklar için yünden, pamuktan, sentetik veya suni liflerden takım elbiseler ve takımlar, astarlı spor kıyafetleri,
- Erkekler ve erkek çocuklar için fanilalar, atletler, külötlar, slipler, gece gömlekleri, pijamalar, robdöşambırlar ve benzeri eşya, Kadınlar ve kız çocuklar için fanilalar, kaşkorseler, kombinzonlar, jüp veya jüponlar, slipler ve külötlar, gecelikler, pijamalar, lizözler, bornozlar, sabahlıklar ve benzerleri,
- Yatak çarşafı,
- Yünden, pamuktan, sentetik veya suni liflerden parkalar, anoraklar, rüzgarlıklar, kolsuz kısa ceketler ve benzeri eşya, astarlı spor kıyafetleri,
- Gece gömlekleri, pijamalar, bornozlar, robdöşambırlar, gecelikler, pijamalar, lizözler, bornozlar, sabahlıklar,
- Kadınlar ve kız çocuklar için yünden, pamuktan, sentetik veya suni liflerden elbiseler, etekler askılı ve üst ön parçası olan tulumlar, kısa pantolonlar ve şortlar,
- Sutyenler,
- Suni filament ipliklerden dokunmuş mensucat,
- Masa örtüleri, tuvalet ve mutfak bezleri,
- Yün veya ince hayvan kıllarından dokunmuş mensucat,
- Bebekler için giyim eşyası ve aksesuarı,
- Yüzme kıyafetleri,
- Spor kıyafetleri,
- Şallar, eşarplar, kaşkollar, peçeler, duvaklar,
- Papyonlar ve kravatlar,
- Dokunmamış mensucat ve dokunmamış mensucattan eşya,
- Ketenden veya ramiden dokunmuş mensucat,
- Örme giyim eşyası,

- İpekten ve ipek döküntülerinden elbiseler, bluzlar, gömlekler ve gömlek-bluzlar

([www.milliyet.com.tr/2005/01/15/business/ - 31k](http://www.milliyet.com.tr/2005/01/15/business/-31k))

Türkiye tarafından alınan önlemlerden biri de Çin'den ithalatı belli bir sistem oluşturarak kontrol altına almak için Referans Fiyat Uygulaması çalışmalarının başlatılmış olmasıdır. İç piyasa denetimlerinin zayıf kalmasını antidumping, kota, gözetim, referans fiyat ve minimum fiyat gibi denetimleri sıkılaştırarak dengelemeye çalışan Türkiye, dünya gümrüklerinde ortalama kontrol %5 dolaylarında iken, Çin'den ithal edilen ürünlere %30 civarında kontrol uygulamaya başlamıştır. Ayrıca, Çin'den ithal edilen mallarda TSE standartlarına uygunluk ve servis garantisi gibi şartların, olmazsa olmaz şart olarak ilan edilmesi çalışmalarına devam edilmektedir.

Türkiye, ayrıca çoğu AB ülkesi toplam 25 ülkenin üye olduğu Avrupa Tekstil ve Konfeksiyon Organizasyonu (Euratex) içinde de girişimlerde bulunarak, AB Komisyonu'nda Euratex kanalıyla etkili olmaya çaba göstermektedir. AB ülkelerinden çoğu, tekstil sanayilerini başka ülkelere kaydıracağı ve tedarikçi olduklarından fazla sıkıntı çekmemektedir. Ancak bu işten Türkiye dışında İspanya, Belçika, Portekiz de zarar görmektedir. AB ticaret politikası, Çin'i küstürme ve bu ülke pazarından daha fazla pay alma stratejisi üzerine kurulu olduğundan, topluluktan, az gelişmiş ülkelerin lehine herhangi bir hareket beklenmemiştir. Ayrıca Çin'e karşı AB'nin ne kadar zayıf olduğu, örnek olarak uçak sanayinin Almanya'da tekstil sanayiden daha fazla istihdamı olduğu ve Airbus'un Çin'e uçak satması karşılığında Çinlilerin istedikleri her türlü tekstil ödününü AB'den alabildiğini, bunu da Avrupa ve Türk tekstil sanayine yarar değil zarar verdiği bilinmektedir. Bu olumsuz duruma karşın Euratex'te 17 Aralık'ta bir karar çıkartılmıştır. Buna göre AB en az bir en fazla beş kategoride koruma önlemi koymak için karar almıştır. AB, ilk aşamada Çin'in

yıllık tekstil ihracatının belirli bir sınırı aşıp aşmadığına bakarak, aştığında Çinli yetkililerle masaya oturmaya, sonuç alınmadığı takdirde de en geç 2008'den itibaren geçici kota uygulamasına geçilmesine karar vermiştir. (www.pasiad.org.tr) Bu kararın ardından 2005'in ilk üç ayındaki ithalat rakamlarının çok kaygı verici olması sonucunda, Çin tekstil ve hazır giyim ürünlerinin, tişört, kazak, bayan paltonunun da dahil olduğu dokuz kategoride soruşturmaya girmesi gündeme gelmiştir (www.ntvmsnbc.com/news/duny_front.asp).

Ayrıca konuyla ilgili olarak, AB Komisyonu Ticaret Komiseri Mandelson, Çin'in ucuz ihracat politikası nedeniyle AB'ye ihracat yapan diğer az gelişmiş ülkelerin de zarar gördüğünü belirterek, çözüm yolu olarak GSP reformunu göstermiştir. Bunun yanı sıra, Bölgesel Menşe Kuralları Kümülasyonu'nun (Regional Accumulation of Rules of Origin) basitleştirilmesinin de, bu ülkelerin AB pazarlarına girişlerine yardımcı olacağını vurgulamıştır.

Bu gelişmeler karşısında, Çin Dış Ticaret Bakan Yardımcısı, Fransa, İspanya ve İtalya'da gerçekleştirdiği görüşmelerin ardından 14 Nisan'da Euratex üyeleriyle de görüşmüştür. Bakan Yardımcısı ve yanındaki heyet, Çin'den kaynaklanan düşük fiyat ve tarife dışı engeller konularında ileri sürülen görüşlere kesinlikle katılmadıklarını belirterek böyle bir olay yokmuş gibi davranmışlardır. Bu arada, CNTIC (China National Textile Industry Council) Euratex'le, Çin'den kaynaklanan gündemde yer alan konuları (ihracat artışları, düşük fiyatlar, tarife dışı engeller, teşvikler vs.) karşılıklı görüşmek istemişlerdir. Taraflar 24 Mayıs'ta Brüksel'de bir araya geleceklerdir (www.itkib.org.tr/hedef/200405_mayis/brukselmkt1.htm).

ABD, tekstil ve konfeksiyonda Çin tehdidine karşı kotaların 31 Aralık 2007'ye kadar sürdürülmesini isteyen İstanbul Deklarasyonu'na ilk andan itibaren destek veren ülkelerden biri olmuştur.

Çin'e karşı 11 kategoride inceleme yapacağını açıklayan ABD bu kararıyla ilk tedbir alan ülke konumuna gelmiştir. ([www.milliyet.com.tr/2005/01/15/business/ - 31k](http://www.milliyet.com.tr/2005/01/15/business/-31k)). ABD, son olarak da Türkiye için de çok hassas kabul edilen dokuma üst bluz, pantolon ve iç giyimi kapsayan altı kategoride Çin'e karşı kota uygulamasına geçeceğini açıklamıştır. Bu önlemler, Çin'in, ABD pazarında Ocak - Mart 2005 döneminde dokuma üst bluz pantolon ve iç giyim kategorilerinde büyük bir ihracat artışı gerçekleştirmesi nedeniyle alınmıştır.

Ayrıca ABD Senatosu'nda, kur politikasını değiştirmemesi halinde Çin'e karşı ticari misilleme yapılmasını öngören bir sonuca varılmıştır. Senato'da, Çin'e kur rejimini esnetmesi için altı ay süre tanınmasına, aksi halde ABD'ye ihracatına yüzde 27.5 gümrük vergisi konulmasını içeren önerenin kabul edilmesine karar verilmiştir (www.milliyet.com.tr/2005/04/08/ekonomi/aeko.html).

5. ÇİN'İN ÖNLEMLERE KARŞI TEPKİLERİ

Üretime ve ihracata yönelik bazı keyfi ve haksız rekabet yaratıcı uygulamalara devam eden Çin, önlem olarak konulan kotaların kaldırılması gerektiği yönünde sürekli baskılar yapmıştır. Serbest ticaret hedefi içinde olan dünya ülkelerinin çifte standart yapmaması gerektiği şeklinde itirazları olan Çin tarafı, başlangıçta yatırımcısına ve ihracatçısına daha fazla teşvik sağlayıcı tutumlar ile karşı bir rest çekmiş ancak ciddi tepkiler alabileceği endişesiyle sonradan yumuşa eğilimi içine girmiştir.

Tekstil alanındaki pek çok ürün açısından özellikle Türkiye ile ciddi bir rekabet ortamı içinde olduğunun bilincinde olan Çin'in Türkiye'nin kararlı tutumuna karşı takınacağı tavır merak konusu olmuştur. Özellikle Türkiye'nin son aylarda Çin mallarına karşı arka arkaya gözetim ve korunma önlemi uygulanması yönünde almış olduğu kararlara Çin'in tepkisi sert bir şekilde gerçekleşmiştir. 9 Ocak tarihinde Tür-

kiye'nin yayınlamış olduğu tebliğ çerçevesinde Çin'den ithal edilecek 42 kategorideki ürüne kota uygulayacağını açıklamış olması tartışmayı daha da şiddetlendirmiştir. Türkiye'nin almış olduğu son kararın 2005'te kotaların kaldırılacağına ilişkin Dünya Ticaret Örgütü kararı ile çeliştiğine ilişkin itirazları olan Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne bir girişimde bulunup bulunmayacağı kulislere sıklıkla tartışılan bir konu haline gelmiş, ancak beklenenin tersine, Çin daha ılımlı bir tavır sergilemiştir.

Çin yetkilileri, Ankara'da Dış Ticaret Müsteşarlığı İthalat Genel Müdürlüğü yetkilileri ile bir araya gelerek konuyu tartışmışlardır. Türkiye'nin 42 kategorideki ürüne uygulayacağını açıkladığı karar üzerinde Çinli yetkilileri ikna eden Türk tarafı ile Çin tarafı uzlaşmaya varmıştır

(www.ntvmsnbc.com/news/duny_front.asp).

Çin, kotaların kaldırılmasıyla birlikte tekstil üreticisi ülkelerin sert tepkisiyle karşılaşmıştır. Bu tepkileri azaltmak için ihraç ettiği tekstil ürünlerine vergi koyma kararı almıştır. Çin gümrük yönetimi, kotaların kalkmasının ardından 3 yıllık süreyi kapsayacak uygulamayla 148 kategoride (73 örme ve 75 dokuma mamulü) başlattığı ihracat vergisi düzeylerinin, her hazır giyim seti veya parçası üzerinden alınacağını açıklamıştır. Söz konusu vergilerin, ihracat anında gümrük beyannamesi kapanırken tahsil edileceği ileri sürülmüştür. İhracat vergisinin, miktar X vergi düzeyi/birim, şeklinde hesaplanacağı ve ortalama yüzde 1.3 olarak gerçekleşeceği bildirilmiştir.

Bu vergi, ilk bakışta Çin mallarını pahalılaştıracak ve rekabet etmede Çin'e bir dezavantaj sağlayacak gibi görünmektedir. Ancak verginin oransal değil parça başına belirlenmesi, uzmanların konuya farklı bir açıyla yaklaşmasına neden olmuştur. Uzmanların görüşüne göre; uygulanan verginin, kalitesi farklı olsa da her bir ürün için aynı düzeyde belirlenmesi, ihracatçıyı daha kaliteli ürün üretmeye ve ihraç etmeye teşvik

etmektedir (www.busiad.org.tr/dergi_detay.php).

Diğer taraftan, Çin'li yetkililer, 2005 yılı içinde KDV geri ödeme politikasının devam edeceğine ve tüm tekstil ve hazır giyim mamulleri için geri ödemenin %13 olduğuna dikkat çekmişlerdir. Ayrıca dokuz yıldır döviz kurunu 1 dolara 8.28 yuan olarak sabitlemiş olan Çin, başta ABD olmak üzere kendisiyle ticaret açığı olan ve bu durumu haksız bularak yuan'ın değerinin suni bir şekilde düşük tutulduğunu ileri süren ülkelerden gelen kur rejimi baskıları azaltmak için harekete geçmiştir. Çin, bu kapsamda öncelikle cari fazlayı azaltma yoluna gidecektir. Pekin yönetimi, uluslararası ödemeler dengesindeki fazlalığı, yabancı şirketlerin ülkeden daha fazla döviz çıkarmalarına izin vererek küçültme kararı almıştır. Bu çerçevede Çin, 70 milyar dolara ulaşan cari fazlayı azaltmak için ülkeden daha fazla döviz çıkışına imkan tanıyacağını belirtmiştir. Uzun vadede reformlarla birlikte yuan'ın daha esnek hale getirilmesi hedeflenmektedir. 2004 yılında ekonomisi yüzde 9.5 oranında büyüyen ve bu büyümenin en önemli unsurlarından olan ihracat gücünü kaybetmek istemediği için para biriminin değerini serbest piyasaya bırakma konusuna soğuk yaklaşan Çin'in, benzeri piyasa reformlarıyla üzerindeki baskıları hafifletmeye çalışacağı ifade edilmektedir (www.itkib.org.tr/hedef/200503_mart).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türk tekstil sektörünün çetin geçeceği şimdiden belli olan dünya rekabet ortamına hazırlanması gereği, sadece tekstil sektörünün geleceği açısından değil, Türk ihracatının ve buna bağlı Türk ekonomisinin geleceği açısından da son derece önemlidir. Dünya Ticaret Örgütü Tekstil ve Hazır Giyim Anlaşması'nın (ATC) bütün kotaların kaldırılmasını öngördüğü, istisnai düzenlemelerin de ancak 2008 ve 2011 yılına kadar geçerli olacağı unutulmamalıdır. Bu nedenle Türkiye için rekabeti sürdürebilmenin temel unsurlarından biri ileriye görmek ve geleceği yakala-

maktır. Bu açıdan, ülkemiz ekonomisinde önemli bir yere sahip olan tekstil ve konfeksiyon sektöründe yaşanacak gelişmeleri öngörmek ve değişime hazırlıklı olmak büyük önem taşımaktadır. Tüm bu rekabet koşulları çerçevesinde Türkiye'nin 2005 ve sonrası dönemde rekabet edebileceği hangi avantajlara ve dezavantajlara sahip olduğunun belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun için sektörün ayrıntılı bir envanteri çıkarılarak ürün ve ülke bazında rekabet stratejileri oluşturulması gerekmektedir. Bu noktada uygulanabilir temel stratejileri şöyle sıralamak mümkün olmaktadır:

- Türk ihracat sektörü, rekabet üstünlüğü sağlanabilecek alanlara yoğunlaşarak ürün yelpazesini ve üretim sürecini buna göre yönlendirmek zorundadır. Bunun için, başta Çin olmak üzere kendinize rakip olan ülkelerin rekabette kuvvetli olduğu fiyata duyarlı ürünlerden ziyade moda uygun ve kaliteli ürünlerde yoğunlaşması gerekmektedir.
- Çin'in sektördeki en büyük avantajı maliyet düşüklüğüdür. Türkiye'nin kalite-ye yatırım yaparken, maliyeti düşürmenin de yollarını aramasının Çin'le rekabeti açısından çok büyük bir önemi bulunmaktadır. Bunun için, büyük firmaların Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesine yatırım yapması ya da buralarda fason üretime yönelmesi önemli bir adım olabilir. Aynı zamanda geri kalmış bu bölgelerin kalkınmasına ve istihdam probleminin çözümüne de katkı yapacağı açıktır. Bunun dışında gelişmekte olan Çin pazarına yönelmeli, ve bu pazarda kalıcı bir yer kazanmak için strateji geliştirmelidir.
- Sanayinin kullandığı enerji maliyetleri yüksektir. Kullanılan enerji girdileri üretimi teşvik edici tarzda sanayicilere düşük fiyatta verilmelidir.
- Devlet Teşvik ve kredileri kontrol altına alınarak, büyük bölümü nakdi olarak değil, enerji indirimi, istihdam oranında vergi indirimi şeklinde üretimi ve istihdamı fiilen teşvik edici şekilde uygulanmalıdır.

- Dış kaynak bağımlılığının azaltılarak, bankalara bağımlı olmadan öz kaynaklarla üretimin teşvik edilmesine yönelik önlemler alınmalıdır
- Bankalar-Sektör ilişkilerinde; kredi faiz oranları düşürülmeli, vadeler uzatılmalıdır.
- Gümrük ve Vergi mevzuatlarında iyileştirmeler yapılarak; sektöre uygulanan KDV oranı üretimin her aşamasında aşağıya çekilmelidir.
- Sektörün en önemli sorunlarından birisi olan kayıt dışı istihdam; öncelikle Tekstil Sektörüne yönelik öncelikli pilot uygulamalarla kayıt altına alınmalıdır. Sanayicilerimizin önünde haksız rekabet nedeni olarak, önemli bir engel teşkil eden kayıt dışı istihdam için özel önlemler geliştirilmelidir.
- Dahilde işleme rejimine bağlı olarak ihraç kaydıyla ithalatına izin verilen Tekstil ürünlerinin gümrüklerdeki denetimsizlik ve takipsizlik sonucu ihraç edilmeksizin iç piyasada tüketilmesi, yerli sanayii oldukça zor durumda bırakmakta, yıkıcı haksız rekabeti getirmektedir. Bu nedenlerle bu işlemin önüne geçilmelidir.
- Yurtdışından sokulan düşük kaliteli ve düşük fiyatlı tekstil ürünleri kontrol altına alınmalıdır.
- Serbest bölgeler uygulamalarında; serbest bölgelere giren malların aynı bölgeden çıkışı sağlanarak bölgeler denetim altına alınmalıdır.
- Devlet desteğiyle yeni pazar araştırmalarına gidilmeli, hedef pazarlara yönelik programlar yapılmalıdır. Değişen küresel ekonomi ortamına ayak uydurabilmek için tekstil ve konfeksiyon ticaretini kontrol edebilecek bir sistem kurulmalıdır.
- Yeni moda ve markalar uluslararası taleplere göre üretilmelidir.
- Üniversite-Sanayi işbirlikleri geliştirilmeli, Araştırma-Geliştirme faaliyetleri hızlandırılmalıdır. Eğitim enstitüleri aracılığıyla, el işinin geliştirilmesi yoluna gidilmelidir.
- Makine Parkları yenilenmeli, yeni teknolojiler uygulanmalıdır. İşçi verimliliğini artırma yanı sıra yatırım yoğun teknolojilerin ve iyi eğitilmiş iş gücünün kullanımını yönünde hareket edilmelidir.
- E-uygulamalar aracılığıyla, sadece online satış yapmakla kalmayıp, tedarik zincirinin herhangi bir aşamasında bilgi alışverişinde de bulunulabilmektedir. E-uygulamaların etkin ve bilinçli kullanımı sayesinde esneklik ve zaman kazanılır, günün gereklerine uyum sağlanır ve rekabet gücü artırılmış olur.
- Geniş bir tedarik kaynağı tabanı yaratılmalıdır. Bu şekilde geniş bir ağ esneklik kazandıracak ve bu esneklik rekabet ortamında büyük kolaylık getirecektir. Hükümetler bu konuda bölgesel ticari girişimleri desteklemelidir.
- Sektörün her alanında (üretim, istihdam, ihracat, kapasite vs.) Merkezi Veri Bankası oluşturulmalıdır.
- İşletmelerde Profesyonel Yönetim tarzları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.
- Sektörün bir bütün olduğu bilinciyle hareket edilerek; çalışanlara yönelik verimliliği ve kaliteyi artırıcı eğitimler sürekli gerçekleştirilmeli, buna paralel ücret politikaları izlenmelidir.
- Türk tekstil sektörü için asıl temel stratejinin sahip olduğu pazarları korumak ve geliştirmek olduğu tartışma dışıdır. Bu nedenle, özellikle AB tekstil politikalarının belirlenmesinde, Türkiye'nin etkin olmanın dolaylı ve direkt bütün yolları kullanması gerekmektedir. Türkiye'nin AB müzakerelerinin tam orta yerine AB tekstil ve konfeksiyon politikalarını oturtması ve bu politikaların Türkiye'nin menfaatleri doğrultusunda belirlenmesinin teminini, diğer müzakere konularının da temel belirleyicisi olarak ortaya koyması çok önemlidir.
- ABD pazarı da Türkiye için çok önemlidir. ABD'nin Çin tekstiline karşı düzenleyici ve sınırlayıcı kararları desteklenmeli ve teşvik edilmelidir. Hatta bu kararların AB politikaları üzerinde de bir baskıya dönüşmesi sağlanmalıdır.
- AB, ABD gibi gelişmiş ülkelerin tedarik kaynaklarını düşük maliyetli Asya ülkelerine kaydırmaya başladıkları hususunu dikkate alarak, bu ülkeler ile işbirliğine

KAYNAKLAR:

1. www.busiad.org.tr/dergi_detay.php.
2. www.dunya gazetesi.com.tr
3. www.isyatirim.com.tr/Rapor_Files/Odak/20050307_141114_241640.pdf
4. www.itkib.org.tr/hedef/200405_mayis/brukselmkt1.htm
5. www.itkib.org.tr/hedef/200502_subat/gundemtekstil3.htm
6. www.itkib.org.tr/hedef/200502-subat/makalea1.htm
7. www.itkib.org.tr/hedef/200503_mart
8. www.milliyet.com.tr/2005/01/15/business/ - 31k
9. www.milliyet.com.tr/2005/04/08/ekonomi/aeko.html
10. www.ntvmsnbc.com/news/duny_front.asp
11. www.pasiad.org.tr
12. www.tekstilisveren.org.tr/dergi/2003/agustos/38.html - 40k
13. www.tekstilisveren.org.tr/dergi/2005/subat.htm
14. www.tekstilisveren.org.tr/dergi/2005/subat/quncel3.html
15. www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=906&id=53

-
- gidilmelidir.
- Ana çizgiler itibarıyla kaliteli ve esnek üretim, markalı ihracat, doğrudan pazarlama, stratejinin ana temaları olmalıdır.
 - Talebe esnek ve hızlı karşılık verebilme sektörün önemli bir özelliği haline getirilip, bu konuda AB pazarına coğrafi yakınlığın da avantajıyla farklı bir hareket alanı yaratılmalıdır (http://www.oziplikis.org.tr/duyuru_25122003.htm)
 - Türk ihracat sektörü hem kendi pazarını hem de geleneksel pazarlar yakından takip ederek haksız rekabet yaratacak uygulamalara duyarlı olmalı ve bu konuda uluslararası alanda hızlı önlemler alınmalıdır
- (www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=906&id=53).
 - İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkındaki Kanun, dumping tespiti uygulamasında belirlenen kriterleri de içerecek şekilde revize edilmelidir.